

Wel of geen Werelderfgoedstatus? Frederiksoord Nu

FREDERIKSOORD – De Star wordt zorgvuldig gelezen! Het artikel ‘De Star gaat de grens over’ in het maartnummer, bevatte de zin: De Oost- en Westvierdeparten, de Leemweg, de Turfhoek liggen in Friesland in de gemeente Weststellingwerf, maar behoren bij de kolonie Wilhelminaoord.

Als we naar de reacties kijken was dat iets te kort door de bocht. Genoemde straatnamen vallen onder de werelderfgoed kern- en bufferzones van Wilhelminaoord en Frederiksoord. Echter historisch gezien valt een deel daarvan onder Willemsoord. Daarmee heeft een klein deel van Willemsoord dus toch Werelderfgoedstatus. Op een uitvergroting van de historische kaart van de vrije koloniën is

de begrenzing van Willemsoord rood omlijnd en de werelderfgoed kernzone met blauw.

Wij wensen u weer veel leesplezier.

Koninklijke wieg onthuld

NOORDWOLDE – Op 20 mei kwam prinses Beatrix naar het Nationaal Vlechtmuseum in Noordwolde om ter ere van het 25-jarig jubileum van het museum de wieg te onthullen waar zij zelf in gelegen heeft.

Het museum was tientallen jaren op zoek geweest naar de wieg, maar deze leek spoorloos.

De pitriet wieg op wieltjes was in Noordwolde gemaakt in 1937, naar een ontwerp van de toenmalige directeur van de Rietvlechtschool. Omdat de wieg onvindbaar was, werd besloten voor het jubileumjaar van het museum een replica te laten maken door Evert Jubbega.

Omroep Fryslân besteedde aandacht aan de zoektocht naar de wieg. In andere provincies werd dit item ook uitgezonden. In Sirjansland in Zeeland zag de familie Fierens de uitzending en dacht onmiddellijk aan oom Dick, die altijd beweerde dat hij in een koninklijke wieg had gelegen. De bewuste wieg stond nog steeds bij de familie op zolder. In 1953, tijdens de watersnoodramp, schonk de koninklijke familie via het Rode Kruis enkele wiegen aan slachtoffers van de ramp. Experts uit Noordwolde bezochten de familie Fierens in Zeeland en bevestigden dat

dit inderdaad de gezochte wieg was en dat het vlechtwerk in uitstekende staat verkeerde.

Nu vormt de koninklijke wieg het hoogtepunt van de speciale tentoonstelling in de vernieuwde grote expositieruimte. De familie Fierens heeft hem aan het museum in bruikleen afgestaan. Ter ere van het 25-jarig jubileum van het museum zijn 25 bijzondere vlechtwerken tentoongesteld. De expositie heet dan ook: ‘Gevlochten Meesterwerken’.

De mannen van het Vrouwenveld

BOSCHOORD – Wie op een dinsdagochtend langs het Vrouwenveld in Boschoord wandelt, hoort tussen het ruisen van de bomen door het vertrouwde geluid van snoeiwerk en gelach.

Hier werkt een hechte vriendengroep van mannen uit Vledder en omgeving aan het behoud van een uniek stukje Drents landschap. ‘Het is een mooie mix van gezelligheid en werken’, vertelt Pieter Bosma namens de groep.

Sinds 2016 zet deze werkgroep zich wekelijks in voor het Vrouwenveld, een gebied van 18 hectare dat eigendom is van de Maatschappij van Weldadigheid. De naam verwijst naar vroeger tijden, toen vrouwen hier heide knipten voor het maken van bezems. Vandaag de dag zijn het deze mannen die, na een werkzaam leven, hun pensioen gebruiken voor deze nuttige en mooie tijdbesteding.

Van herstel naar uitbreiding

Het werk is dankbaar, maar uitdagend. Er werd begonnen met het dempen van sloten en het plaggen van heide om zodoende de heide te verjongen en de vennen te herstellen. ‘Binnen twee jaar stond het echter weer helemaal vol

met kleine boompjes’, herinnert de groep zich. Door elk jaar consequent te snoeien en boompjes te trekken, hadden ze het gebied na vijf jaar eindelijk onder controle.

Maar de ambitie reikte verder. Om het heidegebied te vergroten, hebben de mannen daarna het opschot rondom het veld verwijderd en de bosranden gesnoeid. In 2023 werd zelfs een aangrenzende bomenstrook gekapt, waardoor een corridor ontstond die het leefgebied voor adders en ringslangen flink heeft vergroot. De vergrote biodiversiteit werpt zijn vruchten af: de groep is apetrots dat er sinds kort zelfs een raaf in het gebied nestelt. Behalve de heide draagt de groep sinds twee jaar ook zorg voor ‘het fort’, een bijzondere verhoging in het landschap die in de ijstijd is ontstaan.

Koffie aan de achterklep

De groep heeft een heidecursus gevolgd om met de juiste kennis te kunnen maaien en zo het ‘heidehaantje’ (een kevertje) te bestrijden. Toch is de sociale band de echte motor. Waar de koffie vroeger nog op een deken over de achterklep van de auto werd geschonken, beschikken ze nu over een keet om beschut te zitten. Alleen tijdens het broedseizoen, van maart tot half

augustus, worden de werkzaamheden onderbroken en krijgt de natuur de ruimte.

Genieten op de vlonder

Dankzij dit jarenlange onderhoud kunnen wandelaars optimaal van het gebied genieten. Er loopt een wandelpad door het Vrouwenveld, waarbij langs het ven een vlonder is aangelegd om natte voeten te voorkomen. Hierdoor is het voor iedereen mogelijk om de zonnedauw, het veenpluis en de zeldzame lavendelheide van dichtbij te bewonderen. De mannen sluiten hun werkjaar traditiegetrouw af met een welverdiende maaltijd; een passende bekroning op hun werk voor deze natuurparel.

Wanneer beginnen ze nou met die restauratie?

FREDERIKSOORD – De Maatschappij van Weldadigheid beheert 56 monumenten. Voordat een restauratie kan beginnen, doorloopt een project een lang traject van onderzoeken, adviezen, vergunningen en financiering.

1 Eerst wordt het doel van het gebouw bepaald – Bij een koloniehuisje is het doel meestal bewoning. Bij grotere gebouwen, zoals een oude school of werkplaats, moet eerst worden vastgesteld welke toekomstige functie het pand krijgt.

2 Veel partijen denken mee – Via het Breed Erfgoed Overleg beoordelen

onder meer de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, provincies, monumentenadviseurs, architecten en gemeenten de plannen. Dit overleg geeft advies over alle restauratieprojecten.

3 Ecologisch onderzoek kost veel tijd – Onderzoekers kijken 1 tot 2 jaar welke beschermde diersoorten aanwezig zijn. Als soorten zoals vleermuizen, kerkuilen of steenmarters worden aangetroffen, zijn vergunningen en beschermende maatregelen verplicht voordat de werkzaamheden mogen starten.

4 UNESCO-status brengt extra zorgvuldigheid mee – De kolonieën zijn onderdeel van het UNESCO-werelderfgoed. Daardoor moeten veranderingen zorgvuldig worden verantwoord. Vernieuwingen zijn mogelijk, maar alleen onder bepaalde voorwaarden.

5 Vergunningen en nutsvoorzieningen – Na alle adviezen volgt een vergunningaanvraag. Gemeenten hebben maximaal 26 weken voor behandeling. Daarna moeten nutsbedrijven het werk nog inplannen, wat soms nog anderhalf jaar kan duren.

Hoe wordt dit betaald?

• Al vóór de start van een restauratie is vaak ongeveer € 50.000 uitgegeven aan voorbereiding.

Vervolg bovenaan pagina 3. ◀

- Restauratie van een koloniehuisje kost meestal € 500.000 tot € 600.000.
- Ongeveer 20% wordt gefinancierd met subsidies.
- De overige 80% bestaat uit leningen en eigen middelen.
- Leningen komen meestal van het Nationaal Restauratiefonds of het Drents Monumentenfonds, tegen een lage rente van ongeveer 1,5% en een looptijd van 30 jaar.

Kernboodschap

Wanneer er lange tijd hekken rond een monument staan zonder zichtbare werkzaamheden, betekent dat meestal niet dat er niets gebeurt. Achter de schermen lopen vaak jarenlang onderzoeken, overleg-procedures, vergunningstrajecten en financieringsregelingen voordat de daadwerkelijke restauratie kan beginnen.

Nieuws van/uit Huis Westerbeek

Foto: Sebastiaan Doyer

- **Huis Westerbeek** staat volop in de schijnwerpers. Na *The Passion Hemelvaart*, dat deels werd opgenomen bij Huis Westerbeek op het terrein van de Maatschappij van Weldadigheid, blijft de media-aandacht groot. Een cameraploeg van Omroep MAX bezocht de kolonie voor het programma *Expeditie Nederland*. Zij filmde het verschil tussen wonen in een authentieke koloniewoning en de moderne off-grid koloniewoning. Deze uitzending is de laatste van het huidige seizoen. Het programma wordt elke maandag om 18.30 uur uitgezonden bij MAX op NPO2.

- **Dinerconcert:** Het dinerconcert op 28 maart met onder andere VCE Westerveld en Jan Vayne is succesvol verlopen.

- **Hotel Frederiksoord:** Op 29 mei opende Hotel Frederiksoord 15 nieuwe kamers in de oude Tuinbouwschool. Een apart project hierbinnen is de restauratie van de 'Van Swietenkamer', waar unieke oude verflagen en behang zijn ontdekt. Deze worden in het najaar van 2026 gerestaureerd, een secuur werk dat nog enige tijd in beslag zal gaan nemen.

Agenda

- **Donderdag 18 juni:** Informatiebijeenkomst over het boomonderhoud in de bossen van de Maatschappij van Weldadigheid rondom Frederiksoord (o.a. het Sterrenbos en langs de Hooiweg). De bijeenkomst start om 19:30 uur bij De Proef in Frederiksoord.
- **Woensdag 24 juni:** Officiële boekpresentatie bij Huis Westerbeek van *De Wees van Westerbeek* van Patricia Snel.
- **Woensdag 24 juni:** Inwonersbijeenkomst 'Koloniecafé' in museum De Proefkolonie.
- **Weekend van 4 & 5 juli:** Festival Nieuwe Gilde in De Proef – www.nieuwegilde.nl

Een schildershoutje

FREDERIKSOORD – In Kort Kolonienieuws van september 2025 hebben wij melding gemaakt van de vondst van een schildershoutje in de oude tuinbouwschool. Daarop waren de namen genoteerd van Gerrit Menke en Douwe Mooi.

Het houtje werd achter een oude voorzetwand gevonden tijdens de restauratie van het pand. Een bericht van de Maatschappij van Weldadigheid op sociale media trok de aandacht van historische vereniging 't Fledder Kerspel. Dat vormde het startsein voor een speurtocht naar de levens van twee vrijwel vergeten mannen.

Hebben Gerrit Menke en Douwe Mooi erom gelachen, toen zij in 1932 het schildershoutje met hun namen, achterlieten tijdens werkzaamheden aan de G.A. van Swieten Tuinbouwschool?

Dat juist dit stukje hout, bijna een eeuw later, het begin zou vormen van een bijzondere zoektocht, konden zij niet vermoeden. Douwe

Mooi trad al op 1 april 1900 in dienst bij de Maatschappij van Weldadigheid. Gerrit Menke volgde op 29 augustus 1908. Ze bleven hun werkgever trouw tot aan hun pensionering. Beide mannen vonden hun laatste rustplaats op de begraafplaats aan de Oranjelaan. Het graf van Douwe Mooi en zijn vrouw was al gemarkeerd met een steen, maar dat van Gerrit Menke was sinds zijn overlijden in 1941 naamloos.

Dankzij deze zoektocht is daar nu verandering in gekomen. Een anoniem graf heeft weer een naam gekregen.

Meer informatie over Douwe Mooi en Gerrit Menke is te vinden op de website van 't Fledder Kerspel: www.t-fledderkerspel.nl

Het Was Wat - Klein van gewas

De jongens van het wezengesticht zijn niet groot, de zonen uit de vrije koloniën zijn zo'n 7 centimeter langer en die van ambtenaren uit Veenhuizen zijn 10 centimeter langer. Bovenstaande blijkt uit de metingen voor de militaire dienst. Bij 1,57 meter lengte werd je goedgekeurd. In 1848 worden veertig jongens gekeurd en niet een had de vereiste lengte. De MvW veronderstelt dat dit komt door het geleden gebrek van voordat ze in de kolonie kwamen. Dominee Heldrings veronderstelt dat *zelfbeleving* de oorzaak is. De directie krijgt het bevel *die ondeugd tegen te gaan en te trachten uitteroeyen. Een en ander is aan het voorkomen der jongens*

af te lezen, en eindigt veelal in uittering. De geneeskundige dienst beveelt aan de *zoodanigen koude baden of koude begietingen toe te dienen.* Men is het erover eens dat de jongens lichamelijk beziggehouden moeten worden. Er zullen op de binnenplaats *eenige gymnastische werktuigen* opgesteld worden. De permanente commissie stelt twaalf gulden ter beschikking voor *den aankoop der toestellen van hout en touwwerk* en geeft een onderwijzer loontoeslag voor *het geven van Gymnastie.* Hiermee, en met vermaningen van ambtenaren en geestelijken moet het kwaad bestreden worden.

Bron: De kinderkolonie van Wil Schackmann

Kort Kolonienieuws

Frederiksoord

- De samenwerking tussen de Ronde van het Sterrebos en de Dorpsgemeenschap Frederiksoord Wilhelminaoord heeft weer geresulteerd in een nieuwe vulling van bloemen in de cortenstalen bloembakken.

Wilhelminaoord

- Op 13 april jl. zijn in Ons Dorpshuis door de corsogroepen de maquettes gepresenteerd, die als thema hadden: 'Op het land, in de lucht en in de zee'. De maquetteprijs werd gewonnen door Corsogroep Nortepé met 'Koning Triton en dochters'.

Nieuws van de koloniemanager

WESTERVELD – Na 18,5 jaar voor gemeente Westerveld (waarvan 3,5 jaar voor gemeente Weststellingwerf) te hebben gewerkt, begin ik, Bernard Stikfort op 1 juli

a.s. met een nieuwe erfgoeduitdaging bij een particuliere monumentenorganisatie in de provincie Groningen. In de volgende STAR zal mijn beoogde opvolger (of opvolgster?) zich aan u voorstellen.

Toch genoeg informatie om met u te delen

Het programma Culturele Reuring (duurzame culturele activiteiten in de Koloniën van Weldadigheid) is van start gegaan waarbij ook het Nationaal Vlechtmuseum in Noordwolde (heeft u de nieuwste expositie al bezocht?) en de Tuinbouwschooltuin in Frederiksoord worden betrokken.

In Frederiksoord wordt een aanvang gemaakt met het herinrichten van de openbare ruimte (waaronder nieuwe energiezuinige LED-lantaarnpalen en bewegwijzering) en de rijksmonumentale tuinbouwschool is eind mei na de herbestemming tot hotel geopend. De voormalige tuinbouwschool én de

tuinbouwschooltuinen zijn als gemeentelijk monument van de gemeente Westerveld aangewezen.

Onderdeel van een UNESCO Werelderfgoed zijn de 'attributepanden' die het verhaal van de Koloniën van Weldadigheid vertellen. Deze lijst blijkt niet helemaal foutloos en wordt herzien. Dit zal in de loop van 2026/2027 worden afgerond, net als het opleveren van de lanenvisie (belangrijk voor het behoud van de beeldkwaliteit van onze koloniën met haar kenmerkende lanen).

Met betrekking tot de beoogde gaswinning is de begeleidingsgroep HIA2 bijeengekomen om kritisch mee te kijken bij het opstellen van de verplichte cultuurhistorische effectrapportage. Hierin wordt alleen naar erfgoed gekeken, ik raad alle inwoners aan om voor uw eigen belangen heel kritisch in de MER2 rapportage mee te lezen!

De Star is een onafhankelijk kwartaalblad voor Frederiksoord en omstreken. **Redactie:** Tanneke Bloemendal - Nico de Leeuw - Ronald van Pijkeren - Wanda Torrenga. **Opmaak:** Cor Krüter.

Via www.de-star.nl kunnen belangstellenden een gratis digitaal abonnement aanvragen. Reacties over het blad zijn welkom op redactie@de-star.nl
De Star wordt gefaciliteerd door *Stichting Maatschappij*

van Weldadigheid, Gemeente Westerveld, Gemeente Weststellingwerf en onze sponsors. Sponsors worden vermeld op onze website.

